

Τότε και τώρα: 42 χρόνια χρήστης μιας Βιβλιοθήκης που αλλάζει

Ισαάκ Σαμπεθάι

Διευθυντής της Διεύθυνσης Οικονομικών Μελετών την περίοδο 2001-2012

Προσλήφθηκα στην Τράπεζα τον Ιούνιο του 1976. Στάθηκα τυχερός από την πρώτη στιγμή, γιατί το γραφείο που μοιραζόμασταν εγώ και άλλοι 2-4 συνάδελφοι της Διεύθυνσης Μελετών στον 3^ο όροφο απείχε μόνο 20 μέτρα από την είσοδο της Βιβλιοθήκης.

Τα πολλά και σπουδαία που προσέφερε τότε η Βιβλιοθήκη της Τράπεζας δεν ήταν κάτι καινούργιο για μένα. Από την 4^η Δημοτικού ως το τέλος του Λυκείου είχα το προνόμιο να είμαι μαθητής σ' ένα σχολείο, το Κολλέγιο Αθηνών, όπου λειτουργούσε μια άψογα οργανωμένη και σύγχρονων προδιαγραφών βιβλιοθήκη. Ως μαθητής του Λυκείου χρειάστηκε, για τις ανάγκες μιας εργασίας, να προσφύγω και στη σπουδαία στον τομέα της Γεννάδειο Βιβλιοθήκη, επίσης σύγχρονων προδιαγραφών και φιλική στον χρήστη. Στις σπουδές μου στην Αμερική υπήρχαν οι πολύ καλές βιβλιοθήκες των δύο πανεπιστημίων όπου φοίτησα. Μάλιστα, στην πρώτη απ' αυτές, στο Πανεπιστήμιο Wesleyan, γνώρισα τη λειτουργία μιας βιβλιοθήκης «από μέσα», δουλεύοντας ένα καλοκαίρι για ένα ειδικό έργο καταλογογράφησης και μετά, στη διάρκεια της ακαδημαϊκής χρονιάς, μια φορά την εβδομάδα στην καινούργια τότε βιβλιοθήκη των θετικών επιστημών, που έμενε ανοιχτή για τους φοιτητές όλο το 24ωρο – εκεί έκανα μία νυχτερινή βάρδια μεσάνυχτα με 8 το πρωί. Είχα επίσης την ευκαιρία, το 1970, να προσφύγω στη μαγευτική Δημόσια Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης και να θαυμάσω τις υπηρεσίες που παρείχε.

Ωστόσο, αυτά που προσέφερε το 1976 η Βιβλιοθήκη της Τράπεζας ήταν σπάνια για την Ελλάδα, ή δυσεύρετα. Υπήρχαν βέβαια, πέρα από την Εθνική Βιβλιοθήκη ή τη Βιβλιοθήκη της Βουλής, η οικονομική βιβλιοθήκη του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), οι βιβλιοθήκες του Βρετανικού Συμβουλίου και της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης, με ευρύτερης θεματολογίας αλλά σχετικά μικρές συλλογές στα αγγλικά, και φαντάζομαι και βιβλιοθήκες άλλων ξένων ινστιτούτων (που εγώ δεν γνώριζα τότε). Η Βιβλιοθήκη της Τράπεζας, όμως, σαφώς πλεονεκτούσε, χάρη στην πλούσια συλλογή βιβλίων στους τομείς της οικονομίας, της ιστορίας, των κοινωνικών επιστημών (τόσο στα ελληνικά όσο και στα αγγλικά, και σε μικρότερο βαθμό σε άλλες γλώσσες), στις σειρές ξενόγλωσσων και ελληνικών οικονομικών περιοδικών με ερευνητικές μελέτες, στις σειρές ελληνικών πολιτικών εφημερίδων αλλά και της «Εφημερίδος της Κυβερνήσεως» και – ακόμη σημαντικότερο – στον πραγματικό θησαυρό που αποτελούσαν οι εκδόσεις του ΟΟΣΑ (εκθέσεις, περιοδικά και μελέτες – που αλλιώς ένας ενδιαφερόμενος θα αναγκαζόταν να τις παραγγείλει τότε μέσω του βιβλιοπωλείου Κάουφμαν), οι πάσης φύσεως έντυπες εκδόσεις ή τα πολυγραφημένα επίσημα έγγραφα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της ΕΟΚ, του ΟΗΕ και του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας. Παράλληλα, περιελάμβανε την πολύτιμη βιβλιοθήκη των Νομικών Υπηρεσιών της Τράπεζας, με νομικά περιοδικά και κωδικοποιήσεις της νομοθεσίας (κάτι απολύτως απαραίτητο σε μια χώρα που διακρίνεται για την πολυνομία και τη «νομομανία» της).

Η Βιβλιοθήκη της Τράπεζας πλεονεκτούσε, όμως, και για άλλον ένα λόγο: την προσβασιμότητά της. Ήταν διαθέσιμη στο προσωπικό της Διεύθυνσης Μελετών και γενικότερα τα στελέχη και τους υπαλλήλους της Τράπεζας, τόσο για επιτόπια αναδίφηση στη συλλογή της όσο και για δανεισμό, αλλά και σε εξωτερικούς χρήστες, κυρίως φοιτητές ή πανεπιστημιακούς, για επιτόπια ανάγνωση ή

Ημερίδα: 90 χρόνια Βιβλιοθήκη της Τράπεζας της Ελλάδος: ιστορική αναφορά και μελλοντικές προκλήσεις, 18-1-2018

07_Ισαάκ Σαμπεθάι

φωτοτύπηση. Οι οικονομολόγοι της Διεύθυνσης Μελετών χρειαζόμασταν τη Βιβλιοθήκη για την τρέχουσα δουλειά μας, δηλαδή την παρακολούθηση και ανάλυση των οικονομικών εξελίξεων. Αυτό απαιτούσε προσφυγή στα ελληνικά στατιστικά δελτία και σε εκείνα του ΟΟΣΑ ή του ΔΝΤ, σε εξειδικευμένα ελληνικά περιοδικά για τη φορολογική ή την εργατική νομοθεσία, στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, στα έγγραφα και τις εκθέσεις της ΕΟΚ και των διεθνών οργανισμών. Ταυτόχρονα, η ερευνητική δουλειά και τα ειδικά καθήκοντά μας συχνά απαιτούσαν την προσφυγή όχι μόνο στις σειρές των οικονομικών περιοδικών της Βιβλιοθήκης αλλά στο σύνολο της συλλογής, είτε επρόκειτο για σύγχρονες μονογραφίες είτε για παλιές κλασικές μελέτες, ελληνικές και ξένες. Παραδείγματα ειδικών καθηκόντων ήταν η υποστήριξη – με βιβλιογραφία και στοιχεία – των παρεμβάσεων της Διοίκησης για ποικίλα θέματα (π.χ. το 1981 ο Ξενοφών Ζολώτας εξέδωσε την πρωτοποριακή μελέτη του *Economic growth and declining social welfare*) ή η συμμετοχή σε ομάδες εργασίας που συγκροτούσε το Δημόσιο για τη μελέτη σημαντικών ζητημάτων (όπως το καθεστώς των επενδυτικών κινήτρων ή η μεταρρύθμιση της εργατικής νομοθεσίας).

Αυτή η σχετικά λεπτομερής απαρίθμηση των «ατού» της Βιβλιοθήκης της Τράπεζας το 1976 ή στη δεκαετία του 1980 επιτρέπει σ' εσάς να αναλογιστείτε την απόσταση που έχει διανυθεί από τότε.

Η ταχύτατη εξέλιξη του Διαδικτύου, η ψηφιοποίηση πάρα πολλών από τις πηγές που ανέφερα και η δημιουργία ειδικού ηλεκτρονικού λογισμικού για βιβλιοθηκονομικές εργασίες άλλαξαν τις τελευταίες δύο δεκαετίες το περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργούν οι βιβλιοθήκες όλου του κόσμου. Αυτό κάθε άλλο παρά σημαίνει ότι οι βιβλιοθήκες μετατράπηκαν σε ξεχασμένες ή άχρηστες αποθήκες παλιών κιτρινωμένων βιβλίων και περιοδικών. Αντίθετα, έχουν μετατραπεί σε φορείς που συνδυάζουν ιδανικά το παλιό και το καινούργιο. Εξακολουθούν να διαφυλάττουν και να καθιστούν προσιτές τις παλιές εκδόσεις που δεν έχουν ψηφιοποιηθεί -- και αυτές στην Ελλάδα είναι ακόμη σημαντικά περισσότερες από ό,τι σε ορισμένες άλλες χώρες, αλλά μάλλον όχι για πολύ ακόμη: αρκεί να δει κανείς τον κατάλογο των ελληνικών «Ψηφιακών αποθετηρίων» και τους αντίστοιχους συνδέσμους που υπάρχουν στον ιστότοπο της Βιβλιοθήκης της Τράπεζας. Ταυτόχρονα, οι βιβλιοθήκες έχουν γίνει σημεία πολύ εύκολης πρόσβασης για τις ηλεκτρονικές-ψηφιακές πηγές, είτε επιτόπια είτε (για ομάδες εξουσιοδοτημένων χρηστών) εξ αποστάσεως.

Αυτό ακριβώς συνέβη και με τη Βιβλιοθήκη της Τράπεζας. Χάρη στο εξειδικευμένο προσωπικό της, πάντα ενημερωμένο για τις προόδους της βιβλιοθηκονομίας και – την τελευταία περίοδο – των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, καθώς και πάντοτε ικανό και ανυπόμονο να αναλάβει την αξιοποίησή τους, και χάρη στη θετική στάση των Διοικήσεων της Τράπεζας και των εκάστοτε προέδρων της Επιτροπής Βιβλιοθήκης, η Βιβλιοθήκη προσφέρει σήμερα ένα ευρύ φάσμα ηλεκτρονικών υπηρεσιών σε όλους τους χρήστες της, φάσμα που είναι ακόμη ευρύτερο για το προσωπικό της Τράπεζας. Αυτό μπορεί να το διαπιστώσει όποιος επισκεφθεί τις σελίδες της Βιβλιοθήκης στον δικτυακό τόπο της Τράπεζας.

Είχα την τύχη, την περίοδο που ήμουν διευθυντής στη Διεύθυνση Μελετών, να δω να γίνεται αυτό το άλμα προς το μέλλον. Για παράδειγμα, θυμάμαι την «Έκθεση δραστηριοτήτων της Βιβλιοθήκης για το έτος 2010» που μου είχε σταλεί τον Ιούλιο του 2011. Αυτά που περιέγραφε – αφενός οι νέες ηλεκτρονικές υπηρεσίες και αφετέρου η αξιοποίηση ηλεκτρονικού λογισμικού για την καταγραφή και την αξιολόγηση του έργου της Βιβλιοθήκης -- μου φάνηκαν τόσο εντυπωσιακά που τη διαβίβασα αμέσως στη Διοίκηση σημειώνοντας ότι μου φαίνεται «υποδειγματική». Αναφέρω μόνο μία φράση από την έκθεση εκείνη, που ανταποκρινόταν πλήρως στην πραγματικότητα: «...στόχος

Ημερίδα: 90 χρόνια Βιβλιοθήκη της Τράπεζας της Ελλάδος: ιστορική αναφορά και μελλοντικές προκλήσεις, 18-1-2018

07_Ισαάκ Σαμπεθάι

της Βιβλιοθήκης εξακολουθεί να παραμένει η όσο το δυνατόν ταχύτερη ανταπόκριση στις ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα της επιστήμης της πληροφόρησης/βιβλιοθηκονομίας, στο πλαίσιο των αυστηρών συνθηκών του προϋπολογισμού της».

Τέσσερα παραδείγματα δείχνουν πόσο έχει γίνει ευκολότερη η δουλειά των χρηστών της Βιβλιοθήκης, π.χ. των οικονομολόγων της Διεύθυνσης Μελετών, σε σχέση με το 1976. Το πρώτο αφορά την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δηλαδή τη νομοθετική παραγωγή της χώρας. Σήμερα, μπορεί οποιοσδήποτε να «κατεβάσει» από τον δικτυακό τόπο του Εθνικού Τυπογραφείου φύλλα της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως από το 1833 έως τις μέρες μας. Εδώ δεν χρειάζεται καν η διαμεσολάβηση της Βιβλιοθήκης. Μέσω της Βιβλιοθήκης, όμως, οι χρήστες έχουν πρόσβαση σε άλλες επτά ηλεκτρονικές βάσεις νομικού περιεχομένου, ελληνικές και διεθνείς. Το δεύτερο αφορά τις πάσης φύσεως εκδόσεις του ΟΟΣΑ σε ψηφιακή μορφή. Αυτές πωλούνται στο ευρύ κοινό. Οι χρήστες όμως σε φορείς όπως είναι η Τράπεζα της Ελλάδος έχουν δωρεάν πρόσβαση μέσω του ιστοτόπου της Βιβλιοθήκης και μπορούν να «κατεβάσουν» τις εκδόσεις στον υπολογιστή τους στο χώρο εργασίας. Το τρίτο παράδειγμα αφορά την πληθώρα ερευνητικών εργασιών-δοκιμών εργασίας (working papers) του αμερικανικού National Bureau of Economic Research, που παρέχονται δωρεάν σε ερευνητές με διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στην Τράπεζα. Το τέταρτο παράδειγμα είναι τα ειδικά «εργαλεία αναζήτησης» και οι «βάσεις δεδομένων» που είναι διαθέσιμα στις ηλεκτρονικές σελίδες της Βιβλιοθήκης και επιτρέπουν την πρόσβαση σε τεράστιο αριθμό οικονομικών περιοδικών, σε στατιστικά στοιχεία και σε σημαντικό αριθμό ελληνικών και ξένων εφημερίδων. Φυσικά, το πρώτο σε σημασία εργαλείο αναζήτησης είναι ο ηλεκτρονικός κατάλογος, που αντικαθιστά την επιτόπια αναζήτηση στις καρτελοθήκες («δελτιοκαταλόγους») 30 ή 40 χρόνια πριν και που συμπληρώνεται από την υπηρεσία «Ρωτήστε ένα Βιβλιοθηκονόμο» (επιτόπια, τηλεφωνικά ή με φαξ από το 2005, online από το 2009).

Αξίζει να αναφέρω μία ακόμη προσφορά της Βιβλιοθήκης της νέας εποχής στο κοινό της: τη διαδικτυακή δημοσίευση της σειράς «Βιβλιογραφία», με ένα επιλεγμένο θέμα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος κάθε φορά και διμηνιαία περίπου συχνότητα από τον Ιούλιο του 2010 (44 τεύχη έως σήμερα). Η «Βιβλιογραφία» περιλαμβάνει βιβλιογραφικές αναφορές στις έντυπες πηγές της Βιβλιοθήκης αλλά και στα άρθρα των ηλεκτρονικών περιοδικών. Πρόκειται για μια «υπηρεσία επιλεκτικής διάχυσης πληροφόρησης», πολύ χρήσιμη για τους ερευνητές. Η ενημέρωση των χρηστών συμπληρώνεται από το Βιβλιογραφικό Δελτίο για τους νέους τίτλους που εισάγονται στη Βιβλιοθήκη – έντυπο έως το 2009, διαδικτυακό από τότε, με τριμηνιαία συχνότητα και θεματική ταξινόμηση.

***

Αν και γιορτάζουμε σήμερα τα 90 χρόνια της Βιβλιοθήκης της Τράπεζας, πρέπει να πω ότι δεν δείχνει καθόλου γερασμένη, αλλά όλο και πιο νέα. Η επιλεκτική αναδρομή στα τελευταία 42 χρόνια που επιχείρησα με βάση την προσωπική μου εμπειρία νομίζω ότι μας επιτρέπει να είμαστε αισιόδοξοι για το μέλλον της Βιβλιοθήκης μας και να προβλέψουμε ότι θα συνεχίζει να βρίσκεται μπροστά από τις εξελίξεις.

Σας ευχαριστώ.